

ЕМПАТІЯ ЯК ПОКАЗНИК КІБЕРБУЛІНГУ СЕРЕД ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гордієнко Катерина Олександрівна,

зав. лабораторії, викладач, аспірант
Національний авіаційний університет

Віртуальна реальність, ефект присутності, опосередкована активність через гаджет та постійна залученість у процес спілкування дають необмежені можливості створювати й приміряти на себе, власне реальне «Я» різноманітні соціальні ролі для отримання нових відчуттів, емоцій і програвання конструктивних та деструктивних моделей поведінки (Немеш, 2017). Кібербулінг ми розглядаємо як таку деструктивну модель поведінки, що систематично використовується агресором для цькування жертви через соціальні мережі [2]. Для ґрунтовного дослідження явища, необхідно визначити його особливості активного прояву серед студентів та показники діагностики феномену.

Відповідно, Olweus D. у своїх працях говорить про те, що булери у мережі Інтернет мають високий ступінь агресивності, тому шукають спосіб її проявити на одногрупниках чи викладачах, потребують домінування і мають низький рівень емпатії до жертви [6]. Натомість, кіберагресори не надають великого значення власним словам і вчинкам, адже не мають можливості оцінити моральну шкоду та не відчувають ніяких емоцій до постраждалих (Steffgen et al., 2011; Аверкієва, 2020) [9]. Також, Sari V. акцентує увагу на тому, що кібербулери мають занижену самооцінку і почуття власної гідності, знижену чутливість по відношенню до страждань інших, в цілому більш низький рівень емпатії, самоконтролю, однак високий рівень імпульсивності [5; 8].

Отже, проаналізовані наукові дослідження звернули нашу увагу на те, що одним із можливих показників кібербулінгу серед студентів можна розглядати низький рівень емпатії.

Вчені розглядають емпатію із різних поглядів, а саме: як соціально обумовлену властивість особистості, яка піддається цілеспрямованому формуванню (Тітченер Е., Хоффман М., Гаврилова Т. та ін.); як механізм регуляції міжособистісних відносин, співпереживання, здатність зрозуміти внутрішній світ іншої людини, вміння досягнути її емоційний стан (Пономарьова М.); як системне утворення, що включає в себе наступні компоненти: когнітивний (розуміння емоційного стану іншої людини), емоційний (співпереживання або співчуття суб'єкта іншій особі), конативний (прагнення допомоги об'єкту емпатії) [4].

Крім того, емпатія є професійно значущою якістю, що забезпечує підвищення ефективності професійного спілкування [4]. Ця властивість є надважливою, особливо у юнацькому віці, який характеризується професійним становленням та особистісним розвитком у навчально-професійній діяльності серед здобувачів вищої освіти [2; 3].

Натомість, низький рівень емпатії призводить до проблем соціалізації до навчальної групи або у робочому колективі, дозволяє не відчувати провини, порушуючи норми моралі та агресивно маніпулюючи іншими для досягнення власних цілей (отримання задоволення, відчуття власної сили, популярності, підняття настрою, тощо), що загрожує призвести до кримінальної й девіантної поведінки та юридичної відповідальності (Ahmed & Braithwaite, 2004; Смірнова, 2019). Більшість студентів, які займаються кібербулінгом, або хоча б раз брали участь у ньому, вважають, що в цьому психологічно насильницькому акті немає нічого поганого і не вважають даний феномен за соціальну проблему (Gordon, 2019) [1].

У психологічних експериментах було продемонстровано, що при використанні гаджетів під час спілкування рівень емпатії та прив'язаності знижується (Misra & Trivedi, 2017). Відповідно, булер не може отримати емоційний зворотній зв'язок, побачити реальну реакцію постраждалого, що робить порушення у кіберпросторі морально легшими та знеціненими агресором, без проявів емпатії та поваги до жертви (Найдьонова, 2018). Про це говорить дослідження, де 40% студентів-кібербулерів взагалі не співпереживають своїм потерпілим у соціальних мережах та не відчують провини за здійснене (Gordon, 2019)[1; 7].

Таким чином, знижений рівень емпатії можна розглядати як показник схильності до прояву кібербулінгу серед здобувачів вищої освіти, на що необхідно вчасно звернути увагу у закладі навчання та здійснити профілактичні заходи.

Список літератури:

1. Баранов А.А., Рожина С.В. Психологический анализ причин подросткового кибербуллинга. *Вестник Удмуртского университета*. 2015. Т. 25, №1. С. 37–41. URL: <https://journals.udsu.ru/philosophy-psychology-pedagogy/article/view/2811>
2. Гордієнко К.О. Діджиталізація психологічного насильства студентської молоді. *Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень* : матеріали XII міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 15-16 квіт. 2021 р. Київ, 2021. с. 182-187. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/49819>
3. Гордієнко К.О. Результати вивчення самоактуалізації студентів у інтимо-сімейній сфері життєдіяльності. *ПОЛІТ. Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки*: тези доп. XIX міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених і студентів (м. Київ, 1-5 квіт. 2019 р.). Київ, 2019. Т.1. С. 111-112. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/49536>
4. Пономарева М.А. Эмпатия как профессионально важное качество сотрудников правоохранительных органов. *Современные проблемы прикладной юридической психологии* : материалы I междунар. науч.-практ. интернет-конф. (г. Минск, 23 нояб. 2017 г.). Минск, 2017. С. 132-136.
5. Солдатова Г.У., Ярмина А.Н. Кибербуллинг: особенности, ролевая структура, детско-родительские отношения и стратегии совладания. *Национальный психологический журнал «Психология виртуальной реальности»*. 2019. 3 (35). С. 17–31. DOI: [10.11621/npj.2019.0303](https://doi.org/10.11621/npj.2019.0303)

6. Olweus D. *Bullying at school: What We Know and what we can do*. Oxford: Blackwell Publishing, 1993. 152 p.

7. Pomytkin E.O., Pomytkina J.B., Ivanova O.B. Electronic Resources for Studying the Emotional States of New Ukrainian School Teachers during the Covid-19 Pandemic. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. 80(6). P.267–280. DOI: [10.33407/itlt.v80i6.4179](https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.4179)

8. Sari S.V. Was it just joke? Cyberbullying perpetrations and their styles of humor. *Computers in Human Behavior*. 2016. 54(4). P. 555–559. DOI: [10.1016/j.chb.2015.08.053](https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.08.053)

9. Steffgen G., König A., Pfetsch J., Melzer A. Are cyberbullies less empathic? Adolescents' cyberbullying behavior and empathic responsiveness. *Cyberpsychology Behaviour Society Network*. 2011. Vol. 14, № 11. P.643-648. DOI: 10.1089/cyber.2010.0445